

EWA BABICZ-ZIELIŃSKA, PIOTR PRZYBYŁOWSKI, ALEKSANDRA WILCZYŃSKA

BADANIE PREFERENCJI ŻYWNOŚCI WYGODNEJ W ŚRODOWISKU MŁODZIEŻY AKADEMICKIEJ

Streszczenie

W grupie 140 studentów przeprowadzono badanie preferencji żywności wygodnej, które polegało na określeniu częstotliwości spożycia produktów i potraw zaliczanych do „convenience food”, czynników wpływających na ich wybór oraz rodzaju dodatków uzupełniających potrawy przygotowane z wykorzystaniem żywności wygodnej. Najczęściej wybieranymi produktami były płatki śniadaniowe oraz koncentraty zup, sosów i deserów, najmniej zaś popularne w tym środowisku były produkty przeznaczone do ogrzewania mikrofalowego. Najistotniejszymi czynnikami wyboru były: łatwość przygotowania do spożycia, wygoda i oszczędność czasu, natomiast najmniej ważnymi reklama i nowość na rynku.

Wprowadzenie

Współczesny konsument wymaga od kupowanej żywności, aby posiadała ona wysokie walory sensoryczne, była bezpieczna dla zdrowia, miała odpowiednią wartość odżywczą i była wygodna w użyciu [1, 2]. W wyniku zmiany stylu życia w wielu krajach zmienia się model gospodarstwa domowego i coraz częściej posiłki przygotowywane w sposób tradycyjny zastępowane są daniami (potrawami) przygotowanymi przemysłowo, gotowymi do spożycia po niewielkiej obróbce [6].

Wg Bonke [3] żywność wygodną („convenience food”) stanowią gotowe posiłki („fast meals”), takie jak zupy i zestawy obiadowe, gotowe desery („fast desserts”) oraz posiłki na wynos w restauracjach i barach („out meals”), natomiast wszelkiego rodzaju półprodukty, wymagające nawet niewielkiej obróbki, jak mrożone potrawy mięsne i rybne, frytki, itp., zalicza się do żywności półwygodnej („semi-convenience food”).

W przeprowadzonych badaniach żywność wygodną definiowano jako żywność wysoko przetworzoną, dyspozycyjną, gotową do spożycia po krótkotrwałym przygo-

towaniu. Do żywności tej zaliczono zarówno „convenience food”, jak i „semi-convenience food”.

Warunki, jakie stawia się żywności wygodnej to m.in. wysoka jakość, dorównująca jakości posiłków przygotowanych w sposób konwencjonalny, możliwość urozmaicenia jadłospisów oraz spełnienie postulatów współczesnej nauki o żywieniu. Gotowe posiłki o wysokiej wartości odżywczej, atrakcyjnie podane konsumentowi, mogą stanowić edukacyjny model prawidłowego żywienia [4].

W badaniach produktów typu „convenience” wykazano, że mogą one posiadać wysokie walory sensoryczne [5]. Przeprowadzona wśród kobiet polskich ocena konsumencka żywności wygodnej ujawniła, że dla większości z nich głównym czynnikiem ograniczającym korzystanie z tej formy żywności była jej wysoka cena; nie bez znaczenia pozostawała także ograniczona oferta producentów [7].

Metoda badań

W celu zbadania popularności i preferencji spożycia żywności wygodnej opracowano krótką ankietę w Katedrze Towaroznawstwa i Ładunkoznawstwa WSM w Gdyni. Badania przeprowadzono metodą audytoryjną wśród młodzieży akademickiej WSM w Gdyni i AWF w Gdańsku jesienią 1996 roku.

Grupę respondentów stanowili studenci w wieku 20–25 lat, których uznano za potencjalnych konsumentów żywności wygodnej. Badana populacja liczyła 140 osób. Jej struktura przedstawiała się następująco:

- płeć: 71 kobiet i 69 mężczyzn,
- miejsce zamieszkania: w domach studenckich – 105 osób, w domach rodzinnych – 35 osób,
- sytuacja materialna studentów: przeciętna - 66 osób, dobra - 65 osób (z uwagi na bardzo małą liczebność studentów o bardzo dobrej i złej sytuacji materialnej pominięto te dwie grupy przy obliczeniach). Przynależność do ww. grup określali respondenci wg własnego uznania.

Ocena dotyczyła:

- częstotliwości spożycia poszczególnych potraw zaliczanych do żywności wygodnej; przeprowadzono ją na podstawie testu zawierającego następujące możliwości wyboru:
 - a) nigdy lub bardzo rzadko,
 - b) czasami (przynajmniej raz w tygodniu),
 - c) często (codziennie lub prawie codziennie);
- rodzaju czynników, jakimi kierują się studenci przy wyborze żywności wygodnej; do badań przyjęto 10 czynników - atrakcyjny wygląd, bezpieczeństwo dla zdrowia,

cena, łatwość przygotowania do spożycia, niski poziom sztucznych dodatków, nowość na rynku, oszczędność czasu, reklama, wartość odżywcza, wygoda;

- rodzaju dodatków stanowiących uzupełnienie posiłków przygotowanych z produktów zaliczanych do żywności wygodnej.

Wyniki i ich omówienie

Wyniki badań częstotliwości spożywania żywności wygodnej przedstawiono w tabeli 1. Najczęściej wybieranymi przez ogół studentów były płatki śniadaniowe, w następnej kolejności koncentraty deserów, zup i sosów. Płatki śniadaniowe były spożywane często przez 37,8% ogółu respondentów, w tym 46% kobiet i 29% mężczyzn. Kobiety także częściej niż mężczyźni spożywały koncentraty: deserów - ok. 21% kobiet i 9% mężczyzn, zup - ok. 15% kobiet i 4% mężczyzn.

Większość respondentów praktycznie nie spożywała produktów i potraw zaliczanych do żywności wygodnej; wyjątek stanowiły płatki śniadaniowe i koncentraty zup, sosów oraz deserów. Ponad trzy czwarte respondentów nie spożywało w ogóle lub spożywało bardzo rzadko produkty przeznaczone do odgrzewania mikrofalowego oraz potrawy mrożone z mięsa i ryb.

Spśród analizowanych czynników wpływających na wybór żywności wygodnej (rys. 1) ogół studentów na pierwszym miejscu stawiał łatwość przygotowania do spożycia (66,4%), następnie wygodę (60,7%), oszczędność czasu (57,8%). Czynniki takie, jak cena, wartość odżywcza czy bezpieczeństwo dla zdrowia odgrywały zdecydowanie mniejszą rolę. Najmniej istotnymi były dla studentów reklama (5,7%) i nowość na rynku (1,4%).

Posiłki przygotowane z wykorzystaniem produktów typu „convenience” uzupełniało innymi produktami 79,2% respondentów, a tylko 0,8% ich nie wzbogacało. Podobne wyniki uzyskano w badaniach spożycia żywności typu „fast food”, przeprowadzonych w środowisku studentów uczelni krakowskich [8].

Najczęściej stosowanymi dodatkami do gotowych posiłków były surówki z warzyw i owoców (84% respondentów), świeży nabiał (65,7%), soki owocowe i warzywne (72%), gotowe sosy do mięs i sałatek (47%).

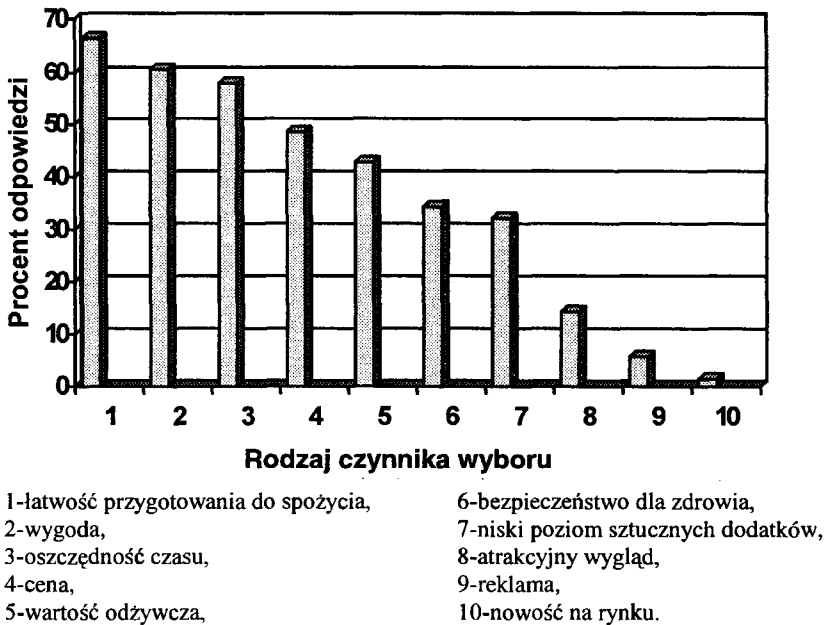
Analiza statystyczna wykazała, że ani płeć, ani miejsce zamieszkania, ani sytuacja materialna nie miały wpływu na częstotliwość spożywania żywności wygodnej oraz na ważkość czynników jej wyboru. Przykładowo, dla czynników wyboru wartość współczynnika korelacji rang między szeregami porównywanymi dla grup mężczyzn i kobiet wynosiła 0,945, dla grup o różnym miejscu zamieszkania 0,948, dla grup o różnej sytuacji materialnej 0,927 przy $r_{0,01} = 0,765$.

Tabela 1

Częstotliwość spożywania żywności wygodnej przez grupy ankietowanych studentów wyrażona jako odsetek odpowiedzi
 Eating frequency of convenience food among surveyed groups of university students expressed as per cent of answers

Rodzaj potrawy lub produktu Kind of a meal or a food	Często, prawie codziennie Every day or nearly every day			Czasami, przynajmniej raz w tygodniu Sometimes, at least once a week			Nigdy lub bardzo rzadko Never or hardly ever		
	ogółem whole	kobiety females	mężcz. males	ogółem whole	kobiety females	mężcz. males	ogółem whole	kobiety females	mężcz. males
Płatki śniadaniowe Muesli	37,8	46,5	28,9	25,7	32,4	18,8	36,4	21,1	52,1
Koncentraty deserów Concentrates of desserts	15,0	21,1	8,7	49,3	52,1	46,3	35,7	26,8	44,9
Koncentraty zup i sosów Concentrates of soups and sauces	10,0	15,5	4,3	42,8	42,2	43,5	47,1	42,2	52,1
Mrożone potrawy mączne Frozen flour dishes	3,6	1,4	5,7	36,4	36,6	36,2	60,0	62,0	57,9
Produkty mączne chłodzone, pakowane próżniowo Cooled vacuum packed flour dishes	3,6	4,2	2,9	18,6	14,1	23,2	77,8	81,7	73,9
Mrożone potrawy warzywne Frozen vegetable dishes	2,8	1,4	4,3	22,8	23,9	21,7	74,3	74,6	73,9
Produkty mączne do ogrzewania mikrofalowego Flour dishes for microwave ovens	2,8	1,4	4,3	12,1	9,8	14,5	85,0	88,7	81,1
Produkty mięsne przeznaczone do ogrzewania mikrofalowego Meat dishes for microwave ovens	2,8	2,8	2,9	10,7	4,2	17,4	86,4	92,9	79,7
Mrożone potrawy mięsne Frozen meat dishes	1,4	1,4	1,4	10,0	4,2	15,9	88,6	94,4	82,6
Mrożone potrawy rybne Frozen fish dishes	0,7	0	0,7	29,3	28,1	30,4	70,0	71,8	68,1

Źródło: badania własne

Rys. 1. Czynniki wpływające na wybór żywności wygodnej.

Fig. 1. Choice factors for convenience food.

Podsumowanie

Najczęściej wybieranymi przez studentów potrawami zaliczanymi do żywności wygodnej były płatki śniadaniowe oraz koncentraty zup, sosów i deserów, natomiast najmniej popularne w tym środowisku okazały się mrożone potrawy mięsne i potrawy przeznaczone do ogrzewania mikrofalowego. Można to tłumaczyć niedostateczną ilością kuchenek mikrofalowych, jakie posiadają studenci, jak też niewielkim asortymentem potraw przeznaczonych do ogrzewania mikrofalowego, dostępnym na rynku polskim.

Najistotniejszymi czynnikami wyboru poszczególnych rodzajów produktów i potraw były łatwość przygotowania do spożycia, wygoda i oszczędność czasu, najmniej ważnymi natomiast reklama i nowość na rynku.

Uzupełnianie przez większość studentów potraw przygotowanych z gotowych produktów owocami, warzywami i ich przetworami świadczyć może o tym, iż przestrzegają oni zasad zdrowego żywienia.

Zarówno płeć, sytuacja materialna, jak i miejsce zamieszkania nie miały istotnego wpływu na częstotliwość spożywania produktów i potraw zaliczanych do żywności

wygodnej, na czynniki wyboru żywności wygodnej oraz na uzupełnianie żywności wygodnej świeżymi produktami.

LITERATURA

- [1] Baryłko-Pikielna N.: Konsument a jakość żywności. *Żywność.Technologia.Jakość*, 4, 1995, 3.
- [2] Baryłko-Pikielna N.: Czym jest, a czym nie jest żywność wygodna w użyciu. *Przegląd Gastronomiczny*, 6, 1980, 14.
- [3] Bonke J.: Economic influences on food choice non-convenience versus convenience food consumption. w: *Food Choice, Acceptance and Consumption*, Chapman and Hall, London, 1996, 293.
- [4] Brzozowska A.: Żywność wygodna - wybrane problemy wartości odżywczej. *Przemysł Spożywczy*, 9, 1993, 234.
- [5] Grześnińska W., Porożyńska L.: Opracowanie i ocena jakości nowych produktów żywnościowych typu convenience. *Żywność.Technologia.Jakość*, 1, 1996, 23.
- [6] Jahn G.: Gruntowne zmiany w zwyczajach żywieniowych w Niemczech. *Przemysł Spożywczy*, 8, 1996, 26.
- [7] Kulczycka D.: Jakość żywności widziana oczami konsumentów. *Przemysł Spożywczy*, 6, 1996, 40.
- [8] Sikora E.: Spożycie żywności typu fast food przez krakowskich studentów i licealistów. *Żywność.Technologia.Jakość*, 1, 1996, 30.

STUDY ON PREFERENCES FOR CONVENIENCE FOOD AMONG UNIVERSITY STUDENTS

S u m m a r y

The study on preferences for convenience food was made among 140 university students. In the study the eating frequency of foods and meals considered as "convenience food", their choice factors, and additives accompanied the meals prepared with an use of convenience food were determined. The most preferred foods were muesli and concentrates of soups, sauces and desserts. The least desired foods were those prepared for microwave ovens. The foods easy to prepare, convenient and time-sparing were mostly desired. Advertising and new on the market were most insignificant choice factors. ❖